

ŠALIES POLITIKOS APŽVALGA IR ANALIZĖ

ESMINĖS DARBO SU ŠALIMIS IR DĖL ŠALIŲ ĮŽVALGOS – POLITIKOS SANTRAUKA

ĮVADAS

Europos specialiojo ir inkluzinio ugdymo plėtros agentūra (toliau – Agentūra) siekia padėti šalims narėms kurti ir sėkmingai įgyvendinti įtraukiojo ugdymo politiką. Visas darbas su šalimis narėmis padeda įgyvendinti Agentūros siekį būti aktyvia politikos pokyčių iniciatore. Viso Agentūros darbo svarbiausia įtraukiojo ugdymo sistemų vizija yra užtikrinti, kad visų amžiaus grupių besimokantiesiems, jų draugams bei bendraamžiams jų bendruomenėje būtų suteiktos prasmingos, labai kokybiško švietimo galimybės.

2014–2021 m. Agentūra atliko **šalies politikos apžvalgą ir analizę (CPRA)**. CPRA pasiūlė Agentūros šalims narėms individualią informaciją apie įtraukiojo ugdymo politikos sistemas. Be to, Agentūros išvados ir rezultatai buvo įtraukti į platesnį Europos ir tarptautinės švietimo ir įtraukties politikos kontekstą.

CPRA padėjo šalies politikos formuotojams apsvarstyti įtraukiojo ugdymo politikos formavimą ir paskatino politines diskusijas atitinkamoje šalyje. Joje buvo analizuojama turima informacija apie dabartinę šalies įtraukiojo ugdymo politiką; CPRA nenagrinėjo faktinio politikos įgyvendinimo.

Šioje politikos santraukoje pateikiamos esminės CPRA veiklos įžvalgos, kurios gali padėti šalims ateityje formuoti įtraukiojo ugdymo politiką, taip pat Agentūros darbui su šalimis narėmis ir dėl jų.

CPRA METODIKA

CPRA metodika buvo parengta bandomuoju etapu, kuriame dalyvavo Agentūros darbuotojai ir aštuonios Agentūros šalys narės. Taikyti metodai buvo tobulinami ir tvirtinami tolesniuose etapuose su kitomis šalimis narėmis. Iki 2021 m. pabaigos CPRA dalyvavo 24 Agentūros šalys narės (t. y. šalys ir jurisdikcijos).

Agentūra ir šalių narių politikos formuotojai sutarė, kad politikos formavimo darbą galima suprasti atsižvelgiant į **numanomus** politikos **ketinimus**. Politikos metodais gali būti siekiama:

- **užkirsti kelią** įvairioms švietimo atskirties formoms, kol jos dar neįvyko;
- **įsikišti** ir užtikrinti, kad visiems besimokantiesiems visada būtų prieinamas geros kokybės įtraukis ugdymas;
- **kompensuoti** konkrečiais veiksmais ir nuostatomis, kai prevencija ir intervencija tinkamai neatitinka besimokančiųjų poreikių įtraukioje aplinkoje.

Atlikdama CPRA darbą bandomoji grupė nustatė 12 pagrindinių politikos priemonių, kuriomis siekiama įgyvendinti tarptautinius ir Europos lygmens politikos tikslus ir pagerinti švietimo sistemų kokybę visiems besimokantiesiems. Agentūros darbuotojai išnagrinėjo šalių narių politikos metodus, susijusius su šiomis priemonėmis. Jie suskirstė metodus į prevencijos, intervencijos ar kompensavimo grupes ir nustatė spragas, jei nebuvo nurodyta imtis politinių veiksmų.

PAGRINDINĖS IŠVADOS

CPRA išvados rodo, kad dirbant su šalimis ir konkrečiai nagrinėjant konkrečios politikos numanomus ketinimus galima gauti naudingos informacijos, kuri padėtų formuoti politiką. Atsižvelgdamos į prevencijos, intervencijos ir kompensavimo metodų pusiausvyrą ir (arba) politikos taikymo spragas, atskiros šalys gauna svarbios informacijos, reikalingos formuojant įtraukiojo ugdymo sistemų politiką. Šis svarstymas taip pat išryškina platesnio masto Europos lygmens įžvalgas, kurios gali padėti įvertinti politikos formavimo kryptį, siekiant labiau prevencinių metodų.

Įtraukiojo ugdymo sistemoms reikia visapusiškos politikos

Įtraukusis ugdymas – tai ne tik politika, kuria siekiama padėti atskiriems besimokantiems. Įvairiose visų lygių politikos srityse turi būti nurodomas įtraukusis ugdymas ir siekiama jį įgyvendinti.

CPRA darbe išskirtos 12 priemonių ir politikos rekomendacijų gali padėti politikos formuotojams apsvarstyti esamą nacionalines politikas visuose sektoriuose, turinčiuose įtakos įtraukiajam ugdymui.

Siekiant darnaus įtraukiojo ugdymo vystymosi, reikia derinti tris politikos metodus

Ilgalaikis ir darnus įtraukiojo ugdymo sistemų vystymasis gali būti vertinamas kaip prevencijos, intervencijos ir kompensuojamųjų metodų derinys. Šalies kelią link veiksmingos ir teisingos įtraukiojo ugdymo sistemos galima identifikuoti pagal tai, kad nuo daugiausia kompensuojamųjų politikos veiksmų pereinama prie labiau į intervenciją ir prevenciją orientuotų politikos veiksmų.

12 politikos priemonių pateikiami skirtingi politikos metodų pavyzdžiai

Agentūros šalių narių, dalyvavusių CPRA darbe, požiūris į 12 politikos priemonių labai skyrėsi. Nors aiškių tendencijų nebuvo, buvo įmanoma nustatyti, kam skiriamas didžiausias ir mažiausias dėmesys.

Šalys narės daugiau dėmesio skyrė politikos priemonėms, susijusioms su parama geresniam bendradarbiavimui, orientavimui, įtraukiajam ugdymui ir ikimokykliniam ugdymui.

Mažiau dėmesio susilaukė politikos kryptys, skirtos priemonėms, susijusioms su mokyklos moraliniais principais, perėjimo iš mokyklos į darbo rinką gerinimu, neigiamo ankstyvo mokinių suskirstymo ir kartojamų mokslo metų mažinimu ir parama mokykloms, kuriose mokymosi rezultatai prastesni, gerinimu.

CPRA EIGA

CPRA eiga buvo grindžiama bendradarbiavimu su šalių narių politikos formuotojais. Jie buvo labai svarbūs sistemingai nustatant stipriąsias ir tobulintinas politikos sritis, kurias šalių narių atstovai galėtų įvairiais būdais panaudoti savo kontekste. Bendradarbiavimo ir bendro (komandinio) darbo procesai gali būti toliau plėtojami Agentūrai dirbant su šalimis narėmis.

Bendradarbiavimo nauda

Siekiant užtikrinti nuoseklią įtraukiojo ugdymo politiką, būtinas bendradarbiavimas švietimo ministerijose ir su kitomis ministerijomis, institucijomis ir valdžios įstaigomis. Bendradarbiavimo metodas padeda nustatyti esamą politiką, kuri netyčia prisideda prie atskirties ir prieštarauja įtraukiojo ugdymo tikslui.

Stipriųjų ir tobulintinių sričių atpažinimas

Sisteminis stipriųjų ir tobulintinių politikos sistemų sričių nustatymas yra būtina sąlyga nustatant trumpalaikius ir ilgalaikius įtraukiojo ugdymo politikos prioritetus. Nustatant stipriąsias ir tobulintinas politikos sritis galima padėti visoms švietimo suinteresuotosioms šalims diskutuoti apie politikos pokyčius, reikalingus siekiant sukurti įtraukesnes ugdymo sistemas.

DERINIMAS SU TARPTAUTINIAIS IR EUROPOS LYGMENS POLITIKOS POKYČIAIS

Darbas tarptautiniu ir Europos lygmeniu rodo, kad reikia toliau plėtoti šalių įtraukiojo ugdymo politiką, kurioje pagrindinis dėmesys skiriamas VISIEMS besimokantiejiems. Ypač svarbu į nacionalinę teisę ir politiką įtraukti konkrečius tarptautinius ir Europos Sąjungos įsipareigojimus ir (arba) reikalavimus. Siekiant nustatyti ir pašalinti sistemos veiksniai, kurie trukdo užtikrinti visų besimokančiųjų lygiateisiškumą, būtinas bendradarbiavimas tarp sektorių.

Atsižvelgimo į tarptautinius ir Europos lygmens pokyčius svarba

Pagrindinis darbas tarptautiniu ir Europos lygmeniu gali padėti palaikyti dialogą nacionalinės politikos formavimo srityje. Toks dialogas gali padėti suformuoti aiškų, visuotinai priimtina požiūrį į įtraukiojo ugdymą ir užtikrinti, kad tarptautinės konvencijos būtų įtvirtintos nacionalinėje teisėje ir politikoje.

Atsižvelgiant į formavimo kryptį

Svarbiausi darbai tarptautiniu ir Europos lygmenimis dar kartą patvirtina svarbius politikos pokyčius, kuriais vadovaujamosi. Šiuo metu jais pabrėžiama, kad reikia rengti programas, kuriose dėmesys būtų skiriamas platesniam besimokančiųjų ratui, ypač tiems, kurie patiria sunkumų, ir taip nutraukti daugelyje šalių egzistuojantį tiesioginį ryšį tarp įtraukties ir specialiųjų ugdymosi poreikių (SUP) ir (arba) negalios. Formuojant įrodymais pagrįstą politiką reikia laikytis daugialypio požiūrio į įtraukjį ugdymą, pagal kurį, nagrinėjant marginalizuojančius veiksnius mokyklose ir platesnėje švietimo sistemoje, būtų atsižvelgiama į individualius ir grupės skirtumus.

Sistemos veiksnių, darančių įtaką teisingumui švietimo srityje, supratimas

Siekiant visapusiškai spręsti švietimo sistemos veiksnių, susijusių su diskriminacija ir pažeidžiamų grupių gebėjimų realizavimu, problema, politikoje reikia atkreipti dėmesį į teisingumą ir sąžiningumo svarbą švietimo galimybėms. Politikoje turėtų būti aiškiai nurodyta, kad įmanoma sukurti kokybiškas ir teisingas švietimo sistemas.

DĖMESIO SUTELKIMAS Į BŪSIMĄ ŠALIŲ DARBĄ FORMUOJANT POLITIKĄ

Yra galimybių toliau plėtoti CPRA darbą, kurios tikslas – informuoti apie nacionalinės, Europos ir tarptautinės politikos tikslus ir uždavinius. Atnaujinta CPRA sistema galėtų tapti priemone, padedančia geriau stebėti įtraukiojo ugdymo vystymąsi Agentūros šalyse narėse ir tarp jų bei remti diskusijas apie Jungtinių Tautų darnaus vystymosi tikslus ir Europos švietimo erdvės prioritetus.

Be to, remiantis CPRA išvadomis, galima paremti platesnį stebėsenos darbą Agentūros šalyse narėse ir su jomis. CPRA rezultatuose palyginamos dabartinės šalių politikos padėtys. Ilgainiui šalys galėtų peržiūrėti šiuos rezultatus, siekdamos stebėti konkrečius politikos pokyčius ir plėtrą.

Remiantis bendru CPRA darbu, visa būsima Agentūros veikla jos šalyse narėse bus įtraukta į paramos formuojant šalies politiką (CPDS) veiklą. CPDS plėtos CPRA darbo procesus, remdamasis išvadomis, kurios pasirodė naudingos remiant šalis. CPDS sieks sukurti išsamią darbo su šalių narių atstovais sistemą ir metodiką. Tai leis joms nagrinėti ir stebėti, kaip veiksmingai įgyvendinamos įtraukiojo ugdymo politikos sistemos jų šalyse.

Daugiau informacijos apie CPRA rasite ataskaitos santraukoje „*Country Policy Review and Analysis: Key messages for working with and for countries*“.